

Příloha 3.

Psaní Sandové majoru Adolfo Pictetovi je jeden z nejzajímavějších jejích listů. Potvrzuje, co tu bylo řečeno o velké té spisovatelce, a podepírá naši domněnku.

Sandová v něm dobře rozpoznává *základ své povahy*: „Je crois à ce qu'il y a de bon en moi, parce que vous me le montrez, pour ainsi dire, paternellement, et, quant à ce qu'il y a d'absurde, j'en suis amusée et réjouie au dernier point, parce que, là, je vois ce que j'ai tant cherché en vain dans ce monde: la bienveillance, la justice, la raison et la bonté se donnant la main.“ (Correspondance II. 104/5.)

Spisovatelka právem *ukazuje na příčiny, jež ji dovedly k životu příliš romantickému*: „Croyez, cher major, que je n'étais pas par nature aussi folle que je le suis devenue par réaction. Si j'eusse eu, dans ma jeunesse, des amis éclairés et tendres à la fois, j'eusse fait quelque chose de bon; mais je n'ai trouvé que de fous ou des insensibles et, naturellement, j'ai préféré les premiers.“

Signalisuje sama *vnitřní obrat v sobě, jak v těch letech častěji*: „ . . je suis un peu plus vieille qu'il y a deux ans, et je crois que je suis en voie de me réconcilier, ou *de vouloir bien me réconcilier avec mes contraires*.“

Uznává svou vnitřní závislost, která se jeví hlavně v tom, že nemá intelektuální iniciativy: „Je ne crois pas que la nature de mon esprit me porte jamais à mordre assez à la philosophie pour prendre une initiative quelconque. Mais peut-être arriverai-je à comprendre plusieurs choses que je ne savais pas.“

A staví činnost rozumovou výše než všechnu tu činnost imaginativní a citovost, jež tolik určovaly její život: „Ce que j'admire, c'est que vous connaissiez tout ce que je connais, tandis que, moi,

je ne pourrai jamais qu'entrevoir ce que vous voyez clairement. — La pensée est donc bien supérieure au sentiment puisqu'elle le possède et n'en est pas possédée? C'est beau! mais je me console d'être à distance . . .“

Utěšuje se však, že bytí nebyla tak rozumově vyzbrojena k přesné analýze života, už ten drobet, co získává vedle své obraznosti, bude dobrý, *ale více citu ji uchrání před dokonalým zkornatěním rozumovým*: „Malheureusement, ceci ne sert de rien hors du monde intellectuel, et la fatalité des bosses fait que la montagne de l'imagination, dominant toujours par son *antériorité d'occupation* les petites collines que le raisonnement essaye (!) d'élever alentour, je risque fort de n'acquérir de bon sens pratique que la dose nécessaire pour voir que je n'ai pas le sens commun; mais n'est ce pas déjà quelque chose? — Quand cela ne servirait qu'à me préserver de la morgue qui dessèche le coeur de mes confrères les poètes et à comprendre les amicales remontrances des esprits généreux! Ce serait un grand bonheur déjà, ce serait un sens de plus et un tourment de moins!“

Konečně mluví k závěru psaní *o svých plánech na léto*; proto list, ve vydání datovaný z Paříže, octobre 1838, nemůže být z toho měsíce, nýbrž s počátku léta, nejen podle následujícího obsahu dopisu, nýbrž i z toho důvodu, že tu Sandová děkuje A. Pictetovi za jeho knihu „Une course à Chamonix“ a ta vyšla nejspíše počátkem července 1838¹. Podle toho bylo by položití návštěvu Sandové v Čechách (do konce července?) na srpen r. 1838 (snad i počátek září); totiž poslední třetina červencová je termínem a quo, terminus ad quem je dán přípravami k cestě na Majorku a návratem z Čech, nejspíše a nejpozději na konec první poloviny září (23. října píše Sandová už z Lyonu). Datování listu Pictetovi z října jeví se jako snaha vydavatelova přeskočit českou epizodu Sandové, o níž tu mluvíme.

¹ Neboť 27. července děkuje za ni Comtesse d'Agoult dopisem z Lausanu; po vyjití Pictet ihned poslal knížku Lisztovi a jí (srov. Joseph Bovy, Une retraite romantique en Suisse. Genève. 1923. 111—119), stejně jako Sandová byla mezi prvními, kdož ji obdrželi (tak mi laskavě sdělil p. prof. B. Bouvier ze Ženevy). Sandová však byla rychlejší v odpovědi než kdo jiný, to se snadno dá předpokládati.

A ona píše dále¹ ženevskému majoru: „Vous seriez bien aimable de me donner de vos nouvelles ici, rue Grange-Batelière 7. *J'y serai encore une quinzaine et il est possible, probable même, que nous allions passer l'été en Suisse*². La santé de mon fils est meilleure; mais les médecins lui ordonnent un clima frais en été et chaud en hiver. Nous serons donc bientôt à Genève et ensuite à Naples. Dites-moi dans quelle partie, bien sauvage et bien pittoresque de vos montagnes, je pourrais aller travailler; je voudrais un climat modéré pour Maurice, et pour moi des paysans parlant français. Les environs de Genève ne me paraissent pas assez *énergiques* comme paysage, et je voudrais fuir les *Anglais*, les buveurs d'eaux, les touristes, etc., etc. — Je voudrais encore vivre à bon marché, car j'ai gagné deux procès et je suis ruinée.“

Sandová tedy z jara 1838 hledala útulek v krajině nikoli horké, ale příjemné, mírného podnebí letního, a bylo by se jí zamlouvalo Švýcarsko, nikoli však teplé okolí ženevské. Poslala-li toho léta synka Maurice, o němž mluví, do Havru (viz str. 46), netýká se patrně švýcarský a pak jižní pobyt, jež tu projektuje, tolik jeho jako více Chopina (v létě svěží podnebí, v zimě teplé), jehož choroba za horkého léta v mírném vzduchu a za zimy na jihu se mohla léčiti. Nehodily se tedy místo Švýcar Čechy, které už Chopin znal?

Nadto vyhovují všem podmínkám Sandové, nejen po této stránce balneologicko-klimatické. Tu mohla žít v prostředí mluvčím francouzsky, byť to nebyli venkované, tu našla „divoké a pitoreskní“ hory (podle Consuely byla by i u pramenů Vltavy), tu nebylo cizinců (na venkově), s nimiž se nechtěla stýkat, tu ani nebylo drahó, zvláště dosáhl-li Chopin (což bylo velmi snadné) pozvání do rodin šlechtických (čemuž svědčí výroky Sandové z Consuely), tu mohla dobře pracovat, ovládaly-li jí už tehdy „husitské“ myšlenky a připadlo-li jí už thema před cestou, pod vlivem jejích socialisticko-demokraticko-humanitních ideí, což není nepodobné, poněvadž právě roku 1838 se utužilo její přátelství

¹ Tato část listu je otištěna také u Karenina (II. 23) s označením: Paris. Printemps 1838.

² Podtrženo zde, nikoli pisatelkou.

s Lerouxem a ona ještě více přijala jeho názory (Vincent, G. Sand et le Berry 297 a n.). Či by ji byl teprve pobyt v Čechách přivedl na thema? Sotva, toliko je nejspíše uvedl v jiné koleje, rozšířil, zdvojl, opřev její fantasi o myšlenky Cagliostrovy a Mesmerovy. Tak by byly vyrostly oba dva „české“ romány. Tak se uskutečnily její cestovní plány na léto 1838.

A po Čechách, místo Švýcar¹, přišla Majorka, místo Neapole; jak se asi splnil program toho léta a podzimu při nestálé a kolísavé Sandové.

¹ Pravi-li L. Vincentová: „Pendant tout l'été de 1838, Aurore avait formé le projet de passer l'hiver avec ses enfants soit en Suisse, soit en Italie. Maurice avait besoin du climat du Midi“ (G. Sand et le Berry. 296), není to správné, jak z listu patrnó. Projekt cesty do Švýcar se týká léta; tehdy někdy v červenci poslala synka Maurice s Mallefillem do Havru (Karénine III. 53), nemohla tedy k vůli němu hledat italské podnebí na léto. Nesprávně tedy také píše Karenin: „Au commencement d'octobre encore George Sand écrivait au major Pictet qu'elle projetait de passer quelques mois en Italie, mais bientôt le but du voyage fut changé“ (ib. 56), ač sám položil týž list (a jiného v Corr. II. nenf) na jaro (v. n.). Jen náš výklad a naše kombinace sem přináší jasno. A Vincentová pravi: „Mais elle fut incapable de résister à la tentation de voyager avec Chopin. A cette époque, elle n'était pas plus raisonnable qu'en 1833, lors de son départ pour Venise“ (o. u. 293). To i úvahy Kareninovy, proč oba nemohli spolu zůstat v Paříži (III. 54), svědčí pro naše řešení a soud Vincentové, že intimita mezi nimi začala až v půli října 1838 (ib. 295), mu nijak neodporuje, naopak.